

RAD S LUTKAMA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Na reklamnom prospektu »Školske knjige« za multimedijски udžbenik engleskog jezika »I Speak EnglishA« za IV razred osnovne škole nalaze se dvije lutke živih boja koje privlače poglede nastavnika.

Kad smo taj sklop primili i otvorili ga, nametnulo nam se najprije pitanje: kako raditi s tim lutkama? Predmet tako dobro poznat svakom učeniku mora sada poslužiti u druge svrhe. Promotrimo najprije taj novi medij s psihološkog stanovišta, a onda ćemo razmotriti kako da ga upotrijebimo u praktičnom radu s učenicima na usvajanju stranog jezika.

S lutkom se dijete susreće u najranijoj dobi i s njome proživljava cijelo djetinjstvo. Ona mu je bliska, dječacima, kao i djevojčicama, prijatelj iz davnih dana. Lutka će dijete podsjetiti na kazalište lutaka, na dječji vrtić, pa možda i na neku dragu osobu koja mu je tu igračku jednom poklonila. Gotovo sva djeca emotivno su vezana za lutku. Što, dakle, sada s njome uraditi u razredu punom desetgodišnjaka ili jedanaestogodišnjaka? SVE, samo ne ostaviti je da leži u najlon—vrećici u kojoj je dospjela u razred!

Kad kažemo *sve*, time ne mislimo reći da ćemo razred pretvoriti u kazalište lutaka.

Prednosti rada s lutkom, koje su djelomično poznate većini nastavnika, treba aplicirati u nastavi u onoj mjeri u kojoj je nastavnik sposoban da da sve od sebe i koliko je učenik sposoban i zainteresiran da primi takav način poučavanja. S obzirom na dob učenika lutku ćemo češće upotrijebiti u četvrtom, a rjeđe u petom razredu, i to svaki put na nešto drukčiji način.

Prva osoba koja se mora priviknuti na rad s lutkom jest nastavnik. Njemu ne smije biti strano držati lutku na ruci, ne smije se sam sebi činiti smiješnim ili čudnim jer u tom slučaju neće uspjeti u onome što je zamislio. Rad s lutkom trebao bi postati dio nastavnikove pripreme za rad u razredu. On će najprije kod sebe morati stvoriti naviku upotrebe lutke na satu, s time da kod kuće dobro razmisli koji bi dijelovi sata i koji zadaci najviše odgovarali radu s lutkom.

Pošto se naviknuo na lutku, nastavnik se može koristiti njome uz neznatnu promjenu vlastitog glasa. To je, doduše, prilično teško, ali nije neizvedivo. Međutim, čim učenici vide da je nastavnik stavio lutku na ruku, smatraju da glasovi koje proizvodi i riječi koje izgovara pripadaju lutki. Iz tog proizlazi da promjena nastavnikova glasa nije neophodna za postizavanje efekta. Pažnja je učenika mnogo više zaokupljena onim što nastavnik, odnosno lutka govori i u tome je upravo velika vrijednost tog nastavnog sredstva. O nastavniku ovisi koje će elemente jezika na taj način približiti učenicima. Ne smatramo da je potreban naročit talenat nastavnika da upotrijebi lutku u razredu. Bitno je da on shvati kako je mnogo bliži učenicima s lutkom u ruci, nasimijan, a ponekad i zbudjen, nego smrknuta lica, s kredom u ruci. Izgledi da učenik brže i lakše upamti ono što mu je nastavnik rekao u ime lutke neusporedivo su veći, veći je i interes, pa i pažnja raste. A što nam je potrebnije od toga u razredu?

U IV razredu mogu se upotrijebiti lutke gotovo u svim situacijama, a u prvim danima pristupa jeziku napose pri uvođenju pozdrava i uvodnog razgovora, npr.

Lutka: Good morning (afternoon).

Učenik: Good morning, Jill (Jack).

Lutka: How are you?

Učenik: Thanks. How are you, Jill?

Lutka: Fine, thanks. (I'm fine, thanks.)

Takav se dijalog, izveden već na prvim satovima početne nastave, može kasnije modificirati. Svi učenici neće sve naučiti već na prvom satu, ali će nastavnik ustrajati takvim načinom rada tokom čitave godine.

Ne treba posebno naglašavati vrijednost i »pomoć« lutke pri usvajanju jezičnih struktura te psihičkom oslobađanju zakočene i plašljive djece. Proces inhibicije zbog fonetskih teškoća i razlika između našeg i engleskog jezika nestajat će znatno brže ako govor »vizualiziramo« lutkom.

U IV razredu možemo se izvrsno poslužiti lutkom pri uvođenju i ponavljanju naziva za brojeve. Prije nego što nastavnik počne rad s lutkom, može najaviti učenicima: »Count, Jill!« Jill broji od 1 do 10 ili obratno, a učenici pažljivo promatraju lutku, iako nastavnik broji. Nastavnik će se »zabuniti« pa će Jill brojiti npr. one, two, three, five, a učenici će odmah reagirati povikavši »four« ili će sami ponovno brojiti od početka, kako bi ispravili grešku koju je učinila Jill. Primijećeno je da učenici mnogo više obraćaju pažnju na ono što govori lutka nego na ono što kaže nastavnik.

Kao što je poznato, vrlo je jednostavno uz upotrebu lutke uvesti i uvježbavati pitanje »What's your name?«. To postizemo ako dvije lutke stavimo na ruke i okrenuvši ih jednu prema drugoj vodimo u njihovo ime razgovor. Ne moramo mijenjati ni boju glasa da bismo kod učenika stvorili iluziju o tome da govori Jack ili Jill, dovoljno je lagano zatresti glavom ili mahnuti rukom one lutke koja toga časa govori. Učenici na taj način vrlo brzo, u svega nekoliko minuta, mogu usvojiti ovaj kratak razgovor:

Jack: Hello.

Jill: Hello!

Jack: What's your name?

Jill: My name's Jill. And what's your name?

Jack: My name's Jack. etc.

Pošto smo učenicima pokazali kako ćemo razgovarati, možemo tražiti od dobrovoljaca da taj razgovor ponove pred razredom u ime lutki, a zatim da upotrijebe i vlastita imena.

U prvo vrijeme učenici će se teško naviknuti na lutku, tj. trebat će malo vježbe da se nauče njome rukovati. I nastavnik će mnogo pridonijeti odnosu između lutke i učenika na taj način što će lutku prihvatiti i tretirati kao manje dijete i nestašnije od one djece s kojom radi.

U V razredu možemo se odlučiti na rjeđu upotrebu lutke, no kad je upotrijebimo, moći ćemo s njome nešto dulje raditi. Na jednom satu se može posve-

titi radu s lutkom najviše desetak minuta. Učenici koji su učili jezik već u IV razredu posjeduju određeno jezično znanje, no time nije rečeno da u V razredu neće s jednakim interesom pratiti rad s lutkom, ako je nastavnik pravilno upotrijebi.

Dijalozi u udžbeniku »I Speak English B« potiču učenike na samostalno sastavljanje novih sličnih dijaloga. Nastavnik će u tu svrhu uz upotrebu dijafilma i magnetofona ponoviti jednu ili više scena. Takvom radu na ponavljanju vokabulara i govornih fraza može dati zanimljiv okvir, ako lutke s kojima se radi stavi u malu pozornicu. Ona se može improvizirati, a u tu svrhu poslužiti će nam nešto veća kartonska kutija. Učenici će je dekorirati i zatim izvoditi scenu. U početku učenici će zapravo reproducirati dijalog iz udžbenika. U toj fazi rada morat ćemo se zadovoljiti i samom željom svih učenika da sudjeluju u radu. No malo-pomalo izmišljat će i posve originalne tekstove dijaloga, u kojima će imitirati ono što čuju od nastavnika na satu (zapovijedi koje se često ponavljaju, zahtjevi koje nastavnik postavlja itd.). Greške koje se javljaju u govoru učenika dok rade s lutkama treba pažljivo pribilježiti te naknadno korigirati odgovarajućim govornim vježbama. Da bi se broj tih grešaka sveo na minimum, možemo učenicima na ploči ispisati natuknice koje će u razgovoru upotrijebiti. Jednako će dobro poslužiti i aplikacije iz samih sklopova koje će učenike voditi o čemu da razgovaraju.

Rad s lutkama ima svoju neprocjenjivu vrijednost — sva djeca u razredu žele govoriti. Ona nemaju osjećaj da griješe, jer ako nešto ne kažu kako treba, pogriješila je lutka, a njena pogreška nema onu težinu koju bi inače učenik osjećao da je govorio bez lutke, dakle u svoje ime. Nismo ni svjesni koliko smo takvim oslobađanjem djece u govoru, naročito one u dobi od deset i jedanaest godina, postigli na jednom nastavnom satu. Upravo takvim oblikom rada dobit ćemo realnu sliku usvojenog znanja u stranom jeziku, upoznati učenikovu moć reprodukcije i njegovu spoznaju o vlastitim greškama u govoru.

Postoji još mnogo načina kako se lutka može iskoristiti u nastavi stranog jezika u IV i V razredu osnovne škole. O tome treba samo razmisliti i steći određeno iskustvo kroz samu praksu.